

Asia

EU:n oikeusalan tulostaulu 2016

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio on antanut 11.4.2016 järjestyksessään neljännen vuosittaisen tiedonannon oikeusalan tulostaulusta. Aikaisempien vuosien tulostaulut on käsitelty eduskunnassa asioina E 63/2013 vp, E 55/2014 ja E 181/2014 vp. Tällä hetkellä ei ole tietoa, että tiedonantoa käsiteltäisiin neuvoston rakenteissa. Kyse on tiedoksi otettavasta asiasta.

Suomen kanta

Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategian linjausten mukaan jäsenvaltioiden välinen yhteistyö EU-asioissa edellyttää luottamusta toistensa oikeusjärjestyksiin. Oikeusjärjestelmiä ja tuomioistuinten toimintaa tarkastellaan vakiintuneesti erityisesti perus- ja ihmisoikeudellisten vaatimusten, niiden edellyttämän oikeusturvan toteutumisen sekä oikeusvarmuuden kautta. Jäsenvaltioiden oikeuslaitosten toiminnalla on EU:ssa tärkeä rooli oikeusvaltion ylläpitämisessä, mutta myös EU:n lainsäädännön täytäntöönpanon valvonnassa ja investoinneille suotuisan toimintaympäristön luomisessa.

Suomi pitää oikeusalan tulostaulua välineenä, joka kiinnittää tarpeellisella tavalla huomiota jäsenvaltioiden oikeuslaitosten toimivuuteen. Tulostaulu tukee vertaisoppimista ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa. EU:n oikeudellinen yhteistyö perustuu vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen, jonka mukaan yhdessä jäsenvaltiossa tehdyt oikeudelliset päätökset tunnustetaan ja pannaan täytäntöön sellaisenaan muissa jäsenvaltioissa. Suomi painottaa sitä, että dialogi komission ja jäsenvaltioiden välillä on tärkeää ja päällekkäistä työtä Euroopan neuvostossa tehtävän työn kanssa on vältettävä.

On tärkeää, että tulostaulussa esitetyt tiedot ovat mahdollisimman yhdenmukaisia ja luotettavia ja että käytettävät indikaattorit ovat selkeitä. Käytettyjen indikaattorien perusteella tehtävien johtopäätösten tulisi tapahtua kansallisella tasolla, kuten oikeuslaitoksen toimivuutta tarkastelevan Euroopan neuvoston pysyvän komitean (CEPEJ) tilastojen osalta menetellään.

Tuomioistuinten riippumattomuus on oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja oikeusvaltioperiaatteen keskeinen elementti. Jokaisen jäsenvaltion tulisi taata omien kansallistensa tuomioistuintensa riippumattomuus ja tehokkaan oikeudenhoidon toimintaedellytykset.

Pääasiallinen sisältö

Alankomaiden puheenjohtajakaudella toteutetaan talouspolitiikan koordinaation ns. ohjausjakso vuodelle 2016. Vuoden 2016 tulostaulu toimii ohjausjakson taustaineistona. Oikeusalan tulostaulu 2016 antaa tilastollisen yleiskatsauksen jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien tehokkuuteen, laatuun ja riippumattomuuteen. Sen tarkoituksena on tukea oikeudenkäytön tehostamisessa tarjoamalla objektiivisia ja vertailukelpoisia tietoja jäsenvaltioiden oikeuslaitoksista ja niiden toiminnasta. Tulostaulu kattaa vain siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat sekä hallinto-oikeudelliset asiat. Se ei siis kata rikosasioita.

Tulostaulussa keskitytään pääasiassa kolmeen asiaan:

- **oikeuslaitosten tehokkuus** (esim. menettelyjen tehokkuutta kuvaavat indikaattorit eli oikeudenkäyntien kesto, asioiden selvitysaste ja vireillä olevien asioiden määrä)
- **laatuindikaattorit** (esim. koulutus, tuomioistuimen toiminnan seuranta ja arviointi, tyytyväisyystutkimusten tulokset, määrärahat ja henkilöresurssit)
- **riippumattomuus**. Tulostaulu sisältää muun muassa tietoja eri tutkimuksista, joilla on selvitetty, miten riippumattomana yritykset ja suuri yleisö oikeuslaitosta pitävät.

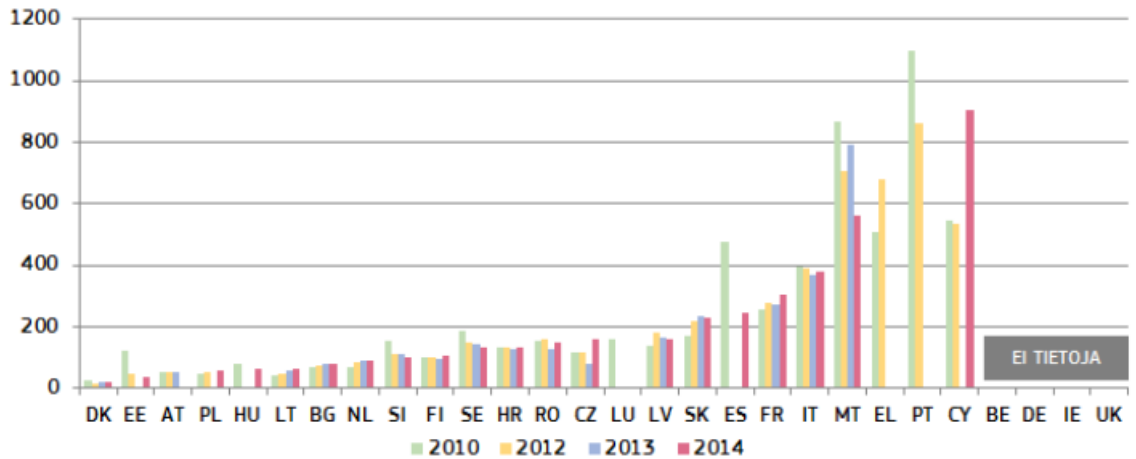
Vuoden 2016 tulostaulu sisältää uutena elementtinä Eurobarometri-kyselyjen tulokset, joissa on selvitetty sitä, miten riippumattomina EU:n kansalaiset ja yritykset maansa oikeuslaitosta pitävät. Oikeuslaitoksen riippumattomuutta koskeva vaatimus perustuu EU:n perusoikeuskirjan 47 artiklaan, jossa vahvistetaan tehokkaita oikeussuojakeinoja koskeva vaatimus.

Tähän perusmuistioon on liitetty komission tiedonannosta joitakin oikeusalan tulostaulun kaavioita. Kaavioiden numerot vastaavat komission tiedonannon numerointia.

Komission mukaan vuoden 2016 tulostaulun tärkeimpiä havaintoja ovat seuraavat:

- Siviili- ja kauppaoikeudellisten riita-asioiden käsittelyajat ovat lyhentyneet. Vaikka vireillä olevien tapausten määrä on pysynyt yleisesti ottaen vakaana, parannusta on tapahtunut useissa sellaisissa jäsenvaltioissa, joissa määrät ovat olleet erityisen suuria. Jäsenvaltioiden välisessä vertailussa Suomi sijoittuu oikeudenkäynnin keston osalta komission tilastoissa sijalle 10/24, kun tarkastellaan siviili-, kaupp- ja hallinto-oikeudellisia asioita kokonaisuutena.

Kaavio 4. Siviili-, kaupp- ja hallinto-oikeudellisten, sekä muiden asioiden* ratkaisemiseen kulunut aika (ensimmäisessä oikeusasteessa päivinä) (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

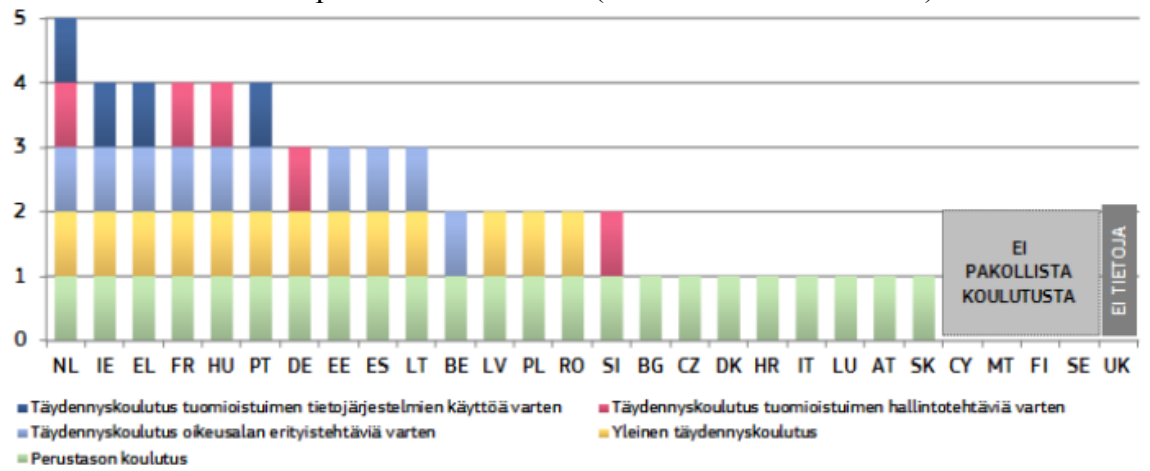
* CEPEJ:n määritelmän mukaan tähän ryhmään sisältyvät kaikki siviili- ja kauppaoikeudelliset riita-asiat ja riidattomat asiat, riidattomat kiinteistö- ja kaupparekisteriasiat, muut rekisteriasiat, muut riidattomat asiat, hallinto-oikeudelliset riita-asiat sekä muut rikosoikeuden ulkopuoliset asiat. Vertailussa olisi otettava huomioon, että jotkut jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet tehneensä muutoksia tiedonkeruumenetelmiin tai luokitteluun (Tšekki, Viro, Kroatia, Italia, Kypros, Latvia, Unkari, Romania, Slovenia ja Suomi). Tšekki ja Slovakia ovat ilmoittaneet, ettei ensimmäisessä oikeusasteessa vireillä olevia asioita ole mahdollista erottaa muista, koska asiat katsotaan vireillä oleviksi, kunnes ei ole enää mahdollista toteuttaa lisämenettelyjä. Portugali: Tietoja ei ollut saatavilla teknisten rajoitteiden vuoksi.

- Oikeussuojan saavutettavuus on parantunut. Parannukset liittyvät erityisesti vähäisten vaateiden esittämiseen sähköisesti tai vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen edistämiseen. Parantamisen varaa on kuitenkin edelleen tuomioiden saatavuudessa verkossa tai tuomioistuinten ja asianosaisten välisessä sähköisessä viestinnässä.

Selvitysaste, jolla tulostaulussa tarkoitetaan tuomioistuinten ratkaisemien asioiden määrää verrattuna sisään tulevien asioiden määrään, on Suomen osalta noin 100 %, mikä tarkoittaa sitä, että tuomioistuinten toiminta oli tasapainossa ratkaistavien ja sisään tulevien asioiden osalta.

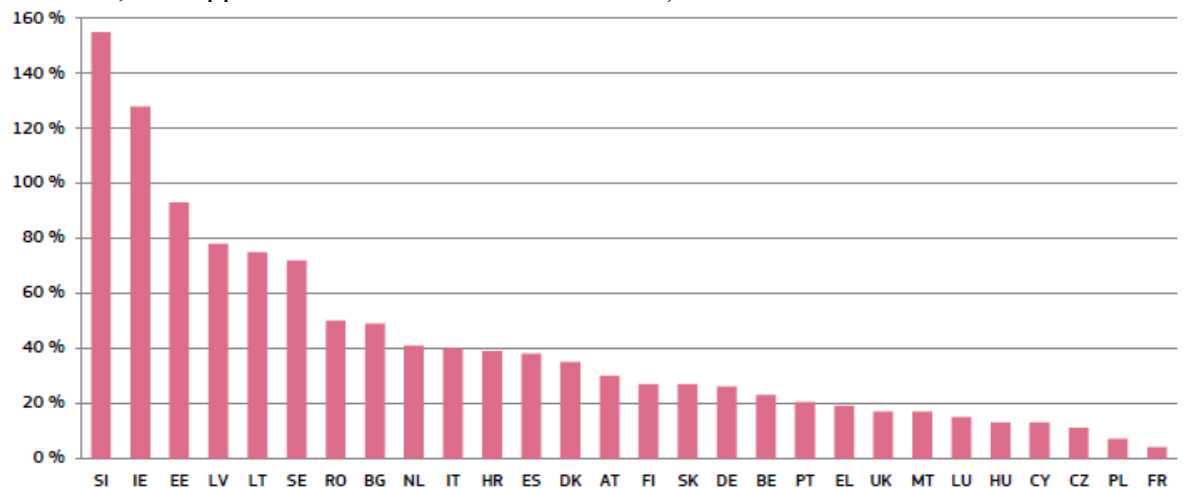
- Oikeudellista koulutusta on edelleen parannettava, samoin tieto- ja viestintätekniikan käyttöä asianhallintajärjestelmissä. Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys uudeksi tuomioistuinlaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 7/2016). Esityksessä ehdotetaan muun muassa tuomareiden koulutusjärjestelmän kehittämistä. Perustuslakivaliokunta on antanut esityksestä lausuntonsa (PeVL 14/2016 vp.)

Kaavio 34. Tuomareiden pakollinen koulutus* (lähde: CEPEJ:n tutkimus)

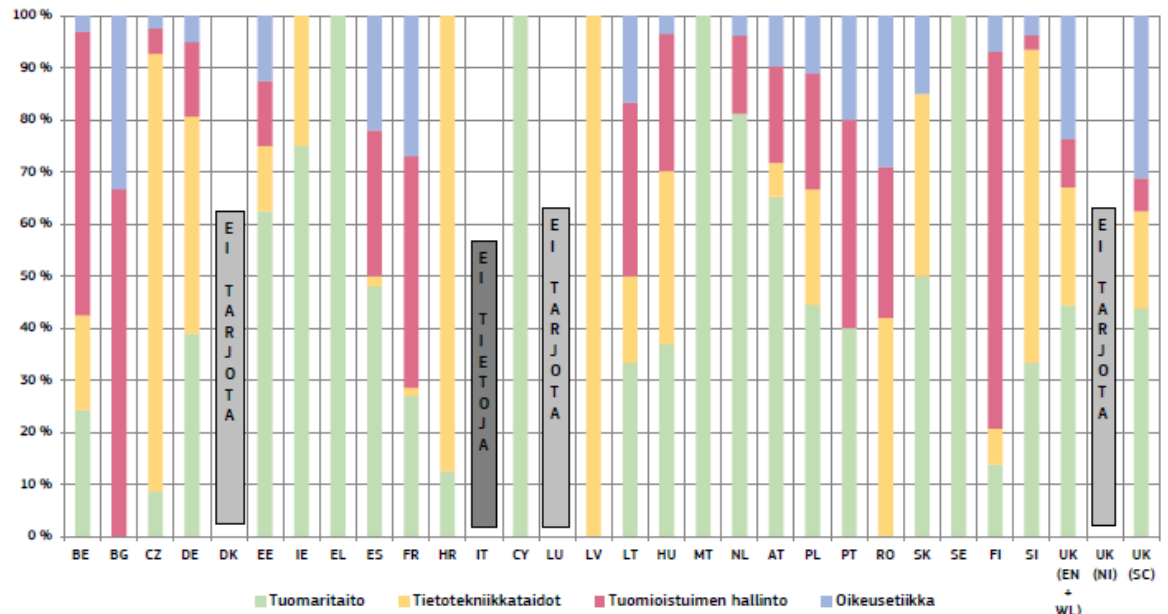
* Seuraavat jäsenvaltiot eivät tarjoa koulutusta mainituista aiheista: Malta (peruskoulutus); Tanska (erityistehtävät); Kreikka, Irlanti, Malta, Espanja (johtotehtävät); Bulgaria, Viro, Malta (tietotekniikkajärjestelmien käyttö). Kaikissa muissa tapauksissa koulutusta voidaan tarjota, mutta se on valinnaista.

Kaavio 35. Tuomarit, jotka osallistuvat EU:n oikeutta tai toisen jäsenvaltion oikeutta koskevaan täydennyskoulutukseen* (% kaikista tuomareista) (lähde: Euroopan komissio, eurooppalainen oikeusalan koulutus 2015)

* Joidenkin jäsenvaltioiden ilmoituksissa koulutukseen osallistuneiden ja oikeusalan ammattilaisten kokonaismäärän suhdeluku on yli 100 prosenttia, mikä tarkoittaa, että osanottajat ovat osallistuneet useampaan EU:n oikeutta koskevaan koulutusjaksoon.

Kaavio 36. Osallistuminen oikeusalan täydennyskoulutukseen* (lähde: Euroopan komissio)

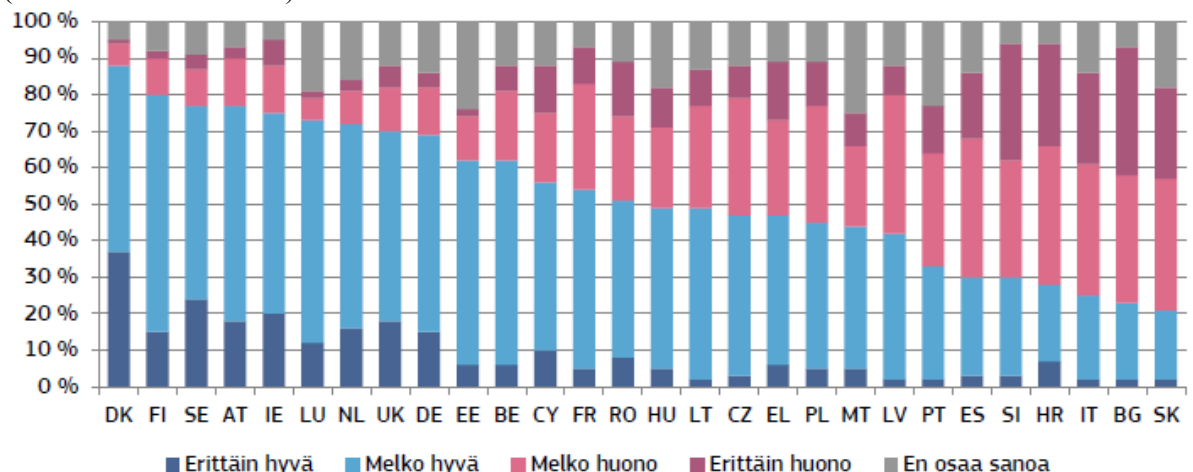

* Taulukko osoittaa, miten oikeuslaitoksen jäsenten täydennyskoulutustoimet (eli ne, jotka toteutetaan peruskoulutusjakson jälkeen tuomarin pätevyuden hankkimiseksi) jakautuvat neljän määritellyn alan välillä

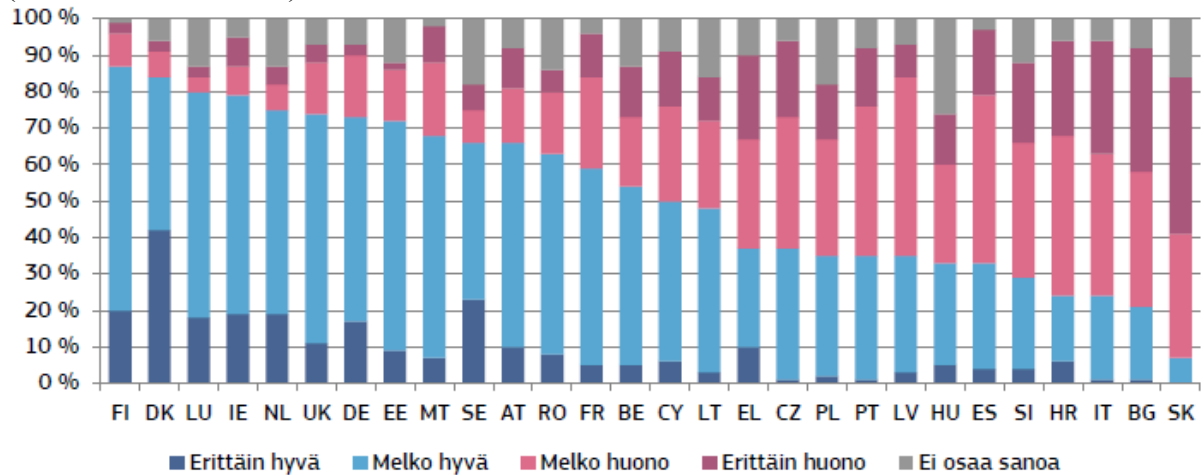
- Useimmilla jäsenvaltioilla ovat samankaltaisia asioita koskevia laatustandardeja oikeuslaitoksiaan varten, mutta niiden sisällössä on huomattavia eroja. Esimerkiksi alle puolella jäsenvaltioista on standardeja, joilla pyritään purkamaan asioiden ruuhkautumista, ja vielä harvempi jäsenvaltio on määritellyt asioiden käsittelyn enimmäiskeston.
- Tulostaulussa esitetään eri tutkimusten tulokset siitä, miten riippumattomana oikeuslaitosta pidetään. Jos jäsenvaltion tulos oli heikko, tavallisimpina syinä tähän mainittiin hallituksen ja poliitikkojen puuttuminen oikeuslaitoksen toimintaan tai sen painostaminen sekä taloudellisten tai muiden etujen vaikutus sen toimintaan.

Tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuutta kuvaavien Eurobarometri-tutkimusten mukaan Suomi sijoittuu jäsenvaltioiden välisessä vertailussa joko ensimmäiselle tai toiselle sijalle:

Kaavio 44. Tuomioistuinten ja tuomarien riippumattomuus kansalaisten näkökulmasta (lähde: Eurobarometri)

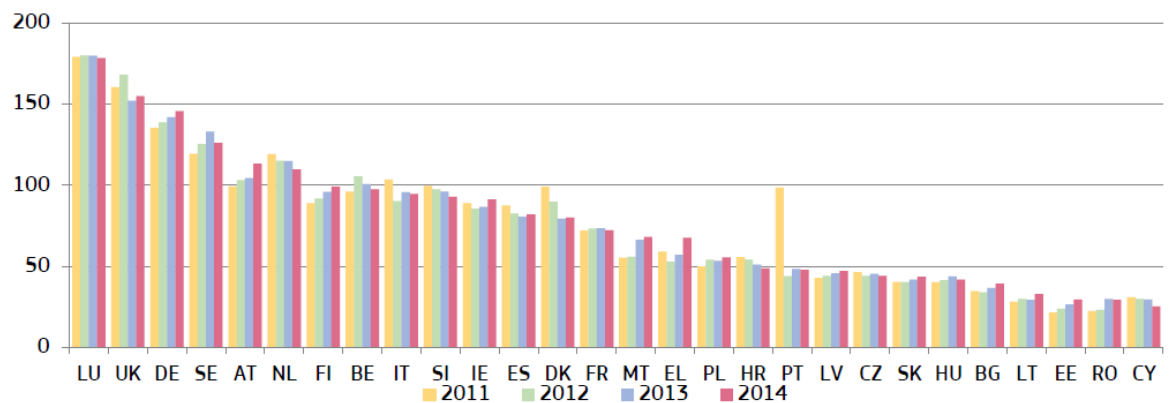

Kaavio 46. Tuomioistuinten ja tuomarien riippumattomuus yritysten näkökulmasta (lähde: Eurobarometri)

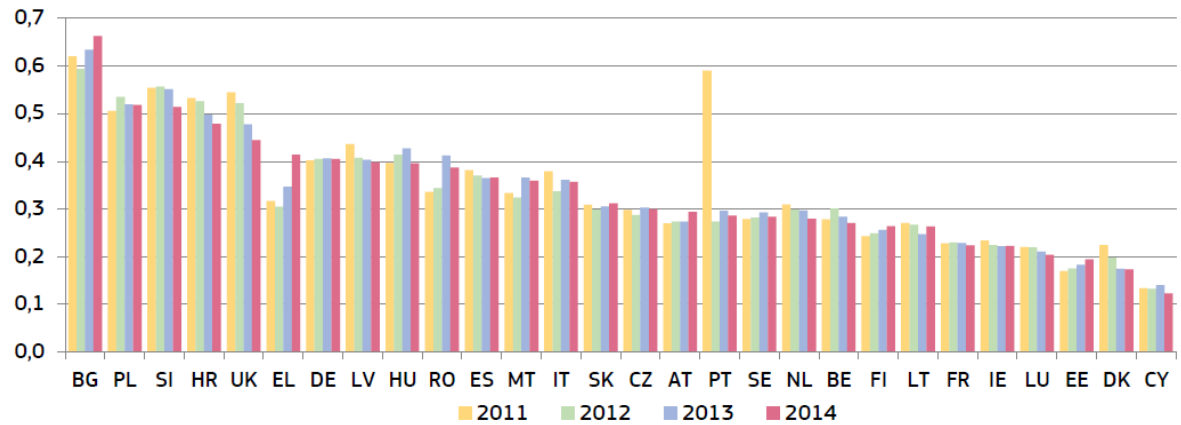
Oikeusalan tulostaulussa todetaan oikeuslaitoksen hyvän toiminnan edellyttävän riittäviä resursseja, asianmukaisia olosuhteita tuomioistuimissa sekä pätevää henkilöstöä. Tulostaulussa esitetään myös kaavio tuomioistuimille ohjattavista julkisista resursseista jäsenvaltioittain:

Kaavio 28. Tuomioistuimia koskevat julkiset menot yhteensä* (euroina asukasta kohti) (lähde: Eurostat)

* Espanjaa, Liettuaa, Luxemburgia, Alankomaita ja Slovakiaa koskevat tiedot ovat väliaikaisia.

Kaavio 29. Tuomioistuimia koskevat julkiset menot* (osuutena BKT:stä) (lähde: Eurostat)

* Espanjaa, Liettuaa, Luxemburgia, Alankomaita ja Slovakiaa koskevat tiedot ovat väliaikaisia.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Eurooppalainen lukukausi on SEUT 121 artiklaan perustuvan talouspolitiikan koordinaation väline. Komissio on kytenyt EU:n oikeusalan tulostaulun eurooppalaiseen lukukauteen. EU:n oikeusalan tulostaulu ei ole SEUT 288 artiklassa tarkoitettu unionin säädös eikä se ole oikeudellisesti sitova instrumentti. EU:lla ei ole toimivaltaa antaa sitovaa sääntelyä tulostaulussa käsitellyissä, kansallista oikeuslaitosta koskevissa asioissa.

SEUT 67 artiklan mukaan unionin muodostaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla kunnioitetaan perusoikeuksia ja jäsenvaltioiden erilaisia oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

EP on ilmaissut tukensa EU:n oikeusalan tulostaululle ja korostanut korkealaatuisten oikeusjärjestelmien merkitystä luottamuksen ja vakauden edistämiseksi useissa eri yhteyksissä antamissaan päätöslauselmissa.

Kansallinen valmistelu

Oikeudellisten kysymysten jaosto, kirjallinen menettely 13.-18.5.2016.

Eduskuntakäsittely

Aikaisempien vuosien tulostaulut on käsitelty eduskunnassa asioina E 63/2013 vp, E 55/2014 ja E 181/2014 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Tiedonannolla ei ole suoria vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Oikeusalan tulostaulu koskee Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 23 kohdassa tarkoitettua lainkäyttöä, joka on valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluva asia.

Taloudelliset vaikutukset

Tulostaululla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Tiedonannossa käsiteltävillä asioilla on yhtymäkohtia Suomessa käytävään keskusteluun oikeudenhoidon kehittämisestä sekä erityisesti oikeusministeriön asettaman neuvottelukunnan laatimaan oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan ja parlamentaarisen työryhmän mietintöön ”Suomen sisäisen turvallisuuden sekä oikeudenhoidon tulevaisuus – pitkän aikavälin tavoitteet”.

Asiakirjat

COM(2016) 199 final; Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan keskuspankille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle; EU:n oikeusalan tulostaulu 2016. Osat 1 ja 2.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Oikeusministeriö, kehittämisspällikkö Tuula Kivari, 029 51 50546 (laatija)
Oikeusministeriö, hallitusneuvos Anne Hallavainio, 029 51 50458
Oikeusministeriö, erikoissuunnittelija Ari Pajuniemi, 029 51 50216
Oikeusministeriö, neuvotteleva virkamies Eeva Aittoniemi 029 51 50504

EUTORI-tunnus

EU/2016/0845

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
